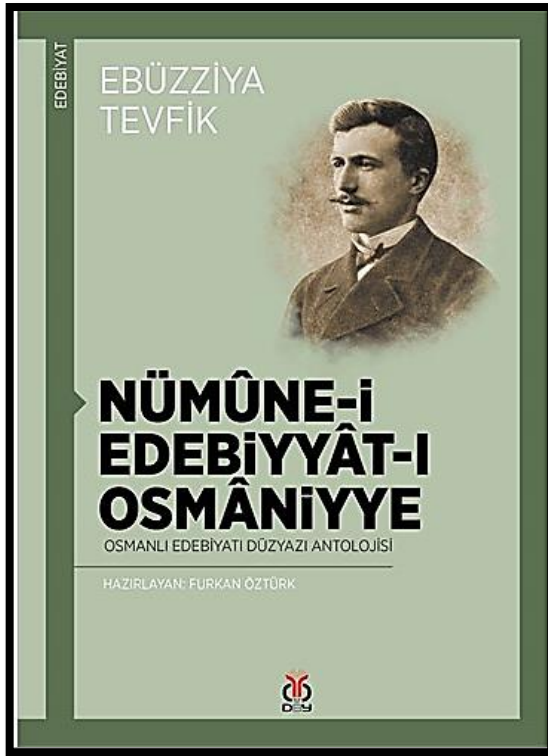

KİTAP TANITIM-DEĞERLENDİRME

Mustafa Uğurlu ARSLAN*

EBÜZZİYA TEVFİK, NÜMÛNE-İ
EDEBİYYÂT-I OSMÂNİYYE

Hazırlayan: Furkan ÖZTÜRK,
DBY Yayınları, Edebiyat 1,
İstanbul, 2015, 512 sayfa,
ISBN: 978-605-4635-12-2.

Ebüzziya Mehmet Tefkik Bey (1849-1913), Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerini yaşamış; yazar, gazeteci, matbaacı, mütercim, editör, hattat ve siyaset adamı gibi vasıfları bünyesinde barındıran önemli bir şahsiyettir. Hattat olması münasebetiyle sanatsal zevke de sahip olan Ebüzziya, matbaacılığı da sanat haline

getirmiş, modern basımcılık tekniğini kullanarak, Türk edebiyatı ve yayıncılık tarihinde pek çok ilke imza atmıştır. On yedi yaşlarında iken *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*'e yazı göndererek gazeteciliğe başlayan Ebüzziya, daha sonra Tasvîr-i Efkâr gazetesinin sahibi olmuştur.

Ahmet Mithat Efendi ile birlikte Rodos'ta sürgünde iken Batı tarzında bir ilkokul olan *Medrese-i Süleymaniye*'yi kurmuş ve Batılı tarzda ilk düzyazı antolojisi olan *Nümûne-i Edebiyyât-ı Osmânîyye*'yi kaleme almıştır. Daha önceleri *Letâif-i İnşâ*, *Nevâdirü'z-Zürefâ* gibi düzyazı antolojileri kaleme

* Dr.; Dicle Üniversitesi, Türk Dili Bölümü; mustafaugurlum@gmail.com.

alınmışsa da *Nümûne-i Edebiyyât-ı Osmâniyye* bu antolojilerden hem yöntem hem de seçilen yazılar bakımından farklılık arz etmektedir.

Eserin, 1876 yılında ilk baskısı yapılmıştır, ikinci baskısı 1886 yılında Ebüzziya'nın kendi kurmuş olduğu matbaa olan Matbaa-i Ebüzziya'da basılmış, üçüncü baskısı 1888 yılında 493 sayfa olarak basılmış, dördüncü baskı ise 1890 yılında 500 sayfa olarak neşredilmiştir. Eserde on yedi önemli nâsirin toplam seksen beş yazısına yer verilmiştir. Bu nâsirler ve nesirlerin başlıkları sırasıyla şunlardır:

1. Sinan Paşa: İlâhiyyât, Hitâbiyyât, Güft-gûy-ı Mutasavvifâne, Hikemiyyât, İnfîâlât, Aşk.
2. Fuzûlî: Şikâyet-nâme.
3. Koçi Beg: Selâtîn-i Mâziye Zamanlarında Ahvâl-i Umûmiyye.
4. Naîmâ: İbşir Paşa'nın Mahsûsâtına Dâir Bir Fıkra,
5. Nedîm: Abdurrahmân'ın Firârı.
6. Kânî: Mektûb, Kânî'nin Mahsûsâtından Olan Ta'birât u Istulâhâtı Hâvî Bir Mektûbunun Ba'zı Fıkralarıdır, Diğer Bir Mektûbundan Müstehrec Fıkradır, Hirre-nâme, Başa Dâir Ta'birât u Istulâhâtı Hâvî Bir Mektûb-ı Latîfi.
7. Hakkî Paşa: Ebüzziya, bu zatın birkaç satırlık mektubunun dışında elde eserlerinin bulunmadığını Mütercim Âsım'ın kendisi hakkında yazmış olduğu birkaç ifade ve *Cevdet Tarihi*'nde geçen basit birkaç havâdisten başka bir bilginin bulunmadığını ifade eder.
8. Koca Sekbanbaşı: Hulâsatü'l-Kelâm fî-Reddi'l-Avâm.
9. Mütercim Âsım: Bir Lâyiha-i Târîhiyye, Hasb-i Hâl, Bir Makâle-i Müzeyyifâne, Akl, İstafîn, Fesâhat, Belâgat, Şah-dârû.
10. Âkif Pâşâ: Menkabe-i Hezl-âmîz, Bir Tezkere Müsveddesi, Tasvîr-i Ef'âl, İstitrâd, Tebkît, Mebhas-ı Sâni, Şeyh Müştâka Cevâb-nâme
11. Reşîd Paşa: Lâyiha, Bâlâdaki Lâyihanın Takdîmini Nâtk-ı Mâbeyn-i Hümâyun Baş Kitâbetine Müşârun İleyhin Bir Tezkiresi, Nutk-ı Müretteb.
12. Fuâd Paşa: Sûriye Mektubu, Şinâsî Merhûma Bir Tezkiresi, Bir Mülâhaza.
13. Edhem Pertev Paşa: İtlâku'l-Efkâr, Av'ave, Bir Mektûb Şerhi.
14. Şinâsî: Seele, İnfâk-ı Muhtâcîn, Tezkiretü's-Şu'arâ, İstanbul Sokaklarının Tenvîr ü Tathîri, İstitrâd, Cerîde-i Askeriyye, Vâlidesine Bir Mektûbu, Mülâhaza-i Mahsûsa.
15. Ziyâ Pâşâ: Hâtıra, İhtilâfu Ümmetî Rahmetun, Hukûk u Mehâkim, Endülüs Tarihinden Birkaç Satır, Defter-i A'mâl'inden, Şi'r ü İnşâ, Tarz-ı Tahrîrimize Dâir Mülâhaza
16. Sa'dullah Paşa: Şarlotenburg Sarâyı, 1878 Paris Ekspozisyonu, Berlin Mektûbu, Ta'ziyet-nâme.

17. Kemal: Sa'y, Vatan, Nüfûs, Londra, Gelibolu (Tasvîr-i Gurûb), Âile, Görenek, Medeniyyet, Hukûk, Hukûk-ı Umûmiyye, Maârif, Celâleddîn Herzemşâh, Mahabbet, Haysiyyet, Bir Mukaddeme, Muhâkeme-i Târîhiyye, Mektûb, Diğer Mektûb, Mektûb, Mektûb, Diğer, Bir Mülâhaza-i Edebiyye, İnşâât-ı Umumiyye, Cezmî'den, Mebâhis-i Edebiyyeye Dâir Bir Mektûb, Mektûb (Ebüzziya Tevfik Beg Birâderim'e), Mebâhis-i Edebiyye Üzerine Câmiü'l-Hurûfa Diğer Bir Mektûbu

Eserin baş kısmında Ebüzziya tarafından mukaddime mahiyetinde “Ashâb-ı Mütâleaya” başlıklı bir yazı yer almaktadır. Bu yazıda ifade güzelliğine ve ifadenin güzelliğine sebep olan hususlara kısaca değinilir ve yazmış olduğu eserin Türk edebiyatına önemli katkılar sağlayacağı dile getirilir. Maziye “Bir mevt-i ebedî” ve istikbâlin ise şimdilik kendileri olduğunu, ileride de bu toprağın evlatları olacaklarını ifade ettikten sonra yazmış olduğu *Nümûne-i Edebiyyat-ı Osmâniyye*'ye nasirlerin çoğunu almadığını, geçmişte pek çok inşa yazan nâsirin olduğunu fakat bunların -edebî fazilet ve marifetlerini teslim etmekle birlikte- edebiyatı başka nokta-i nazardan muhakeme eden kimseler olduğundan dolayı eserlerini kabule lüzum görmediklerini ifade eder.

Nümûne-i Edebiyyat-ı Osmâniyye'de her nâsirin yazısının baş kısmına Ebüzziya Tevfik, takriz mahiyetinde kısa değerlendirmeler yazmıştır. Bu yazılarda bir taraftan nâsirin eserlerinin ehemmiyetine, üslûbuna değinirken diğer taraftan da onların hayatlarına dair önemli anekdotlara da yer vermiştir. Esere sadece bu açıdan bakıldığında bile Ebüzziya Tevfik gibi müdakkik bir araştırmacının nâsirler hakkındaki değerlendirmelerinin araştırmacılar için oldukça önemli olduğu görülecektir.

Yayımlandığı devirde de Batı'nın Türkoloji dünyasında ilgi ve beğeniyle karşılanmış olan *Nümûne-i Edebiyyat-ı Osmâniyye*'nin 1890 yılındaki dördüncü baskısını, Furkan Öztürk, tıpkıbasım ve çeviri yazısı ile birlikte neşretmiştir. Böylece edebiyatımız açısından büyük ehemmiyet arz eden eseri, araştırmacıların ve ilgili okuyucuların dikkatlerine sunmuştur.

Eser, karton kapak ve birinci hamur kâğıda basılmıştır. İçindekiler kısmından sonra eser bir “Sunuş” ile başlamaktadır. Daha ilk sayfada Öztürk, Ebüzziya Tevfik ile ilgili yapılmış çalışmaları hacimli bir dipnotla araştırmacıların dikkatine sunmaktadır. Bu bölümde Ebüzziya Tevfik'in yaşamı, kişiliği ve hayatından önemli kesitlere yer verdikten sonra *Nümûne-i Edebiyyat-ı Osmâniyye*'nin önemine değinmiştir.

Açıklamalar kısmında ise çalışmanın yöntemine değinen Öztürk, özellikle eseri tıpkıbasım ve çeviri yazısı olarak neşrettiklerinden dolayı transkripsiyon işaretlerinin kullanılmasına gerek duymadıklarını vurgular.

Esere alınan metinlerde on sekizinci yüzyıla kadar yazılmış olanlarda klâsik Osmanlı Türkçesi imlası, on dokuzuncu yüzyıla ilişkin metinlerde ise günümüz imlasını kullandığını hatırlatılmıştır. Ayrıca Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların yazımında takip edilen yola da değinen Öztürk, yabancı özel adların yazımında Ebüzziya'nın telaffuz tercihlerini dikkate aldığını dile getirmiştir. Öztürk, çalışmasının son bölümünde metnin söz varlığı hakkında detaylı bilgi sahibi olunabilecek ve araştırmacıya önemli katkı sağlayacak "Dizin" bölümüne yer vermiştir.

Çalışmanın bizce tekmil edilmesi gereken tek yönü, *İçindekiler* kısmının okura kolaylık sağlayacak bir yöntemle yeniden oluşturulması gerektiğidir. "*Sunuş, Açıklamalar, Çeviriyazı Alfabeti ve Nümûne-i Edebiyyat-ı Osmâniyye (Tıpkıbasım ve Çeviriyazı), Kaynakça ve Dizin*" şeklinde sıralanan İçindekiler bölümünde, okuyucuya eserin içerisinde hangi nâsirlere yer verildiğine ve bu nâsirlere ait metinlerin hangi sayfalar arasında yer aldığına dair bir bilgi de eklenmiş olsaydı çalışmanın niteliği ve muhtevası tavazzuh edecekti. Ayrıca çalışmada, eserin içerisindeki metinler ve bunların ehemmiyetine dair kısa bilgiler verilmiş olsaydı okura bu anlamda da rehberlik edilmiş olunacaktı.

Edebiyatımızın bir geçiş süreci yaşadığı ve yeni edebiyatın şekillenmeye başladığı dönemlerde, Meşrutiyet dönemi entelektüellerinden sayabileceğimiz Ebüzziya Tevfik'in *Nümûne-i Edebiyyat-ı Osmâniyye* adlı eserini büyük bir özveri ile hazırlayan Furkan Öztürk'ün bu çalışması saha araştırmalarına kaynaklık edecek ve devrin edebî zevkini günümüz okuruyla buluşturacak bir eser olmuştur. Yazarı bu titiz çalışmasından dolayı takdir ediyor, eserin dil ve edebiyat sahasına hayırlı olmasını diliyoruz.